

Verantwoording bij Jaarverslag '07

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

1	Jaarstukken	
	Directieverslag	2
	Financieel verslag	6
	1.1 Geconsolideerde balans per 31-12-2007	6
	1.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening 2007	7
	1.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht	8
	1.4 Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling	9
	1.5 Toelichting op de geconsolideerde balans	10
	1.6 Niet uit de balans blijkende verplichtingen	20
	1.7 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening	21
	1.8 Gegevens deelnemingen	29
	1.9 Enkelvoudige balans per 31-12-2007	30
	1.10 Enkelvoudige winst- en verliesrekening 2007	30
	1.11 Toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening	31
	Overige gegevens	
	1.12 Resultaatbestemming	34
	1.13 Accountantsverklaring	35
2	Verslag van de Raad van Toezicht	38
3	Sociaal verslag	40
4	Bestuursstructuur en personalia	44

Directieverslag

De directie van Staatsbosbeheer biedt hierbij de jaarstukken aan voor het boekjaar 2007.

Algemene informatie

Staatsbosbeheer werkt in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) aan het behoud en de ontwikkeling van natuurgebieden en aan het bewerkstelligen van een brede maatschappelijke belangstelling en waardering voor natuur en landschap. Staatsbosbeheer is in 1997 verzelfstandigd en is een rechtspersoon met wettelijke taak (RWT) met als opdracht om ruim 250.000 hectare natuurgebied in stand te houden, te beheren en te ontwikkelen. Daarmee zorgen wij voor 6% van het Nederlandse grondgebied.

Staatsbosbeheer is een natuurbeheerder 'met oog en oor voor de samenleving' die zich al meer dan honderd jaar onderscheidt door het vermogen hoogwaardige natuur en landschap te verbinden met andere maatschappelijke functies. Onze missie is het waarborgen van de kwaliteit van de groene leefomgeving van mens, plant en dier. Ons organisatiedoel is driedelig en gefundeerd vanuit onze gebieden:

1. Het behoud en de ontwikkeling van natuur en landschap in dienst van de natuur en huidige en toekomstige generaties Nederlanders.
2. De toegankelijkheid en beleefbaarheid van natuur en landschap voor alle Nederlanders.
3. De verankering van het belang van natuur en landschap in de Nederlandse samenleving.

De werkwijze voor ons beheer is het gebiedsgericht denken en handelen ('de ruimte laten spreken'). De basis voor dit denken vormt het landschapsecologisch systeem. Op basis van de voorgeschiedenis en potenties van een gebied geeft dit een afwegingskader voor prioriteiten en keuzes voor de aard van de beheeringrepen en het niveau van recreatieve voorzieningen. Zo worden keuzes gemaakt voor al onze gebieden in hun enorme verscheidenheid: 'van wildernis tot weide'. Het afwegingskader gaat uit van een gelaagdheid in schaal en kwaliteit van abiotische en biotische processen en de mogelijkheden die ze bieden voor ontwikkeling van natuur, landschap en natuurbeleving. Op deze wijze wordt meer recht gedaan aan de ontwikkeling (en inbedding in ons beheer) van zowel natuur, cultuurhistorisch landschap als recreatie. De daaruit voortvloeiende gebiedsvisies zijn tegelijkertijd middel voor de dialoog met en participatie van belanghebbenden en gebruikers van gebieden. Inhoudelijke doelen die deze aanpak ondersteunen zijn het aanpakken van de wateropgave (koppeling van waterberging/veiligheid en natuurbeheer, Kaderrichtlijn water), uitvoering van 'Landschap leeft!' (landschapsbehoud en -ontwikkeling, cultuurhistorie), streekontwikkeling (landelijk gebied en agrarische sector), verdrogingsopgave (TOP-lijst verdroging; uitvoering) en Natura 2000.

Onze bezoekers hebben uiteenlopende motieven om naar onze gebieden te komen. We gaan ons actiever inspannen om aan te sluiten bij de belevingswereld van groepen die ons nog niet weten te vinden. We hantieren daarbij een aanpak die de gebruikswaarde van natuur onderkent (hond uitlaten, gezelligheid, rust, gezondheid), omdat we denken dat natuur via zowel hoofd, hart als handen kan worden beleefd. Via gebruik ('handen') wordt het beleven van natuur ('hart') mogelijk en op deze manier wordt ook het belang van natuur als waarde op zichzelf onderkend ('hoofd'). Dan kunnen de ervaring en het inzicht leiden tot actief draagvlak voor natuur en landschap. Inhoudelijk realiseren we deze aanpak door via recreatie, communicatie, educatie en participatie gestalte te geven aan ons gastheerschap. We richten ons op de jeugd (educatie) en op de grote groep vrijwilligers en andere gebruikers en belanghebbenden bij ons werk (participatie). Zo realiseren we meer maatwerk voor bekende en nieuwe gebruikers van onze terreinen.

Voor stevige belangenbehartiging is de werkwijze gericht op verbinding met de samenleving. We willen in de maatschappij zichtbaarder zijn in dienst van het belang van natuur en landschap in Nederland. We werken in samenspraak en samenwerking met onze omgeving ofwel met 'met oog en oor voor de samenleving'. Uitgangspunt is steeds het verbinden van belangen. Opdrachten voor de komende periode zijn onder andere het realiseren van draagvlak voor onze gebiedsvisies, vormgeven aan gebruikersparticipatie op gebiedsniveau, werken aan de nieuwe positionering van Staatsbosbeheer in relatie tot de decentralisatie van het natuurbeleid, analyseren en initiëren van initiatieven die onze gebiedsbelangen kunnen koppelen aan andere maatschappelijke behoeftes (gezondheid, CO₂-compensatie, klimaatverandering etc.) en gebiedsontwikkeling.

Financiële informatie

Onze omzet bedraagt ongeveer 140 miljoen euro per jaar, waarvan de rijksoverheid zo'n 85 miljoen euro bijdraagt. Iedere Nederlander is dus voor ongeveer 5 euro 'aandeelhouder' van het groene nationale erfgoed.

Bedrijfsopbrengsten

De totale bedrijfsopbrengsten 2007 zijn uitgekomen op € 138,6 miljoen, een stijging ten opzichte van 2006 met bijna € 3,0 miljoen. Deze stijging laat zich verklaren door een toename van de eigen omzet met € 9,5 miljoen, een toename van de LNV-bijdrage met € 4,5 miljoen en de afname in de bijdragen van gesubsidieerde projecten met € 11 miljoen.

De meerjarenontwikkeling van de diverse categorieën is vermeld in het onderstaande meerjarenoverzicht van 2002-2007.

Meerjarenoverzicht van 2002-2007

bedragen x € 1.000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bedrijfsopbrengsten	117.895	122.967	128.332	133.628	135.861	138.613
› LNV-bijdrage	77.868	79.277	83.491	84.466	80.413	84.654
› eigen omzet	32.500	36.944	35.290	36.619	36.985	45.471
› overige subsidiebijdragen	5.809	5.241	8.239	11.021	16.502	5.565
› rentebaten	1.718	1.505	1.312	1.522	1.961	2.923
Personeel in fte	982	949	947	937	914	910
Areaalontwikkeling (ha)	239.000	241.130	244.226	247.797	248.849	254.439
› doelstellingsgericht	210.190	211.212	213.838	216.902	218.478	222.297
› in erfpacht bij derden	28.810	29.918	30.388	30.895	30.371	32.142
Interne kwaliteitscontrole						
› in het jaar in %	11,6%	9,4%	5,7%	8,3%	9,3%	12,0%
› in het jaar in hectares	24.335	19.910	12.243	18.082	20.232	26.964
› cumulatief in ha vanaf 2000	68.915	88.825	101.068	119.150	139.382	166.346
› cumulatief in % vanaf 2000	32,8%	42,1%	47,3%	54,9%	63,8%	74,3%
Balanstotaal	132.352	118.958	126.047	128.474	122.671	173.740
Resultaat lopend jaar	W 2.818	W 648	W 241	W 1.123	W 453	W 1.735
Eigen vermogen	75.437	70.023	70.264	71.387	71.840	73.576
Solvabiliteit (EV in % balanstotaal)	57,0%	58,9%	55,7%	55,6%	58,6%	42,3%
Investeringen (incl. subsidies)	10.651	6.417	7.007	8.134	7.727	7.173
Desinvesteringen	2.409	4.590	1.013	5.032	796	1.846
Afschrijvingen	6.007	5.860	5.287	5.514	5.848	5.646

Resultaat

Het resultaat over het jaar 2007 bedraagt: € 1,7 miljoen (2006: € 0,5 miljoen).

Het bedrijfsresultaat (het resultaat vóór rentebaten) is in 2007: negatief € 1,1 miljoen (in 2006: negatief € 1,4 miljoen). Door een strakker liquiditeitsbeheer en de gunstige rentestanden zijn er aanzienlijk meer rentebaten gerealiseerd. Verder zijn de houtprijzen aanzienlijk gestegen zodat het uiteindelijke resultaat op € 1,7 miljoen uitkomt.

De bijdrage van LNV is t.o.v. 2006 toegenomen met € 4 miljoen en is daarmee weer op het niveau van 2005.

De toename in 2007 t.o.v. 2006 in de omzet van de houtverkoop van € 6,5 miljoen is voornamelijk een gevolg van een stijging van de houtprijzen.

In vergelijking met 2006 zijn er beduidend minder projecten afgesloten. Daartegenover staat dat er minder kosten zijn gemaakt in 2007 bij inzet van derden.

De toename in de bedrijfslasten ten opzichte van 2006 met € 1,4 miljoen wordt veroorzaakt door een toename van de kostprijs van houtverkoop met € 3,2 miljoen. Verder zijn de personeelslasten en sociale lasten met € 2,8 miljoen toegenomen en is de inzet van derden afgenomen met € 5,0 miljoen. De toename van de personeelslasten is een gevolg van het akkoord over de CAO Rijk (2,3% loonsverhoging en 1,2% verhoging eindejaarsuitkering). Tegenover de toename van de kostprijs van hout staat een hogere omzet uit houtverkopen van € 6,5 miljoen.

Voorzieningen

Conform het ingezette beleid rondom herplaatsingskandidaten is er een verdere teruggang te melden van het aantal herplaatsingskandidaten van 8 naar 3. Per maart 2008 zijn er geen herplaatsingskandidaten meer.

Investerings

Met het operationeel worden van de Divisie Vastgoed in 2007 kan een belangrijke stap worden gezet in het verder professionaliseren van het vastgoedbeheer binnen Staatsbosbeheer. In 2008 zal een aanzet worden gedaan tot het opstellen van meerjareninvesterings en meerjarenonderhoudsprogramma's.

Programma Verbetering Sturing

Medio 2007 is het Programma Verbetering Sturing formeel van start gegaan. In 2007 is in overleg met LNV het advies om het opdrachtgeverschap van LNV en het opdrachtnemerschap van Staatsbosbeheer te professionaliseren verder uitgewerkt. In juli 2007 heeft de minister van LNV per brief aan de Tweede Kamer laten weten, dat met Staatsbosbeheer over de bovengenoemde onderwerpen afspraken zijn gemaakt. Daarbij heeft zij tevens aangegeven dat het herziene bekostigingssysteem vanaf 2009 operationeel zal zijn.

De uitgangspunten voor een professioneel opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, die hiertoe zijn geformuleerd in de overleggen met LNV, worden uitgewerkt in herziene aansturingdocumenten. In de onderlinge relatie is LNV verantwoordelijk voor het bepalen van doelen en ambities (het 'wat'). Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor de realisatie van de geformuleerde doelen (het 'hoe'). Het rijkstoezicht stoelt daarbij op een geborgd vertrouwen. Meerjarigheid in afspraken is hierbij een uitgangspunt.

Gelijktijdig met de overleggen tussen LNV en Staatsbosbeheer is een overleg op gang gekomen rondom de herziening van het Programma Beheer. De terreinbeherende organisaties (deze TBO's omvatten naast Staatsbosbeheer ook Natuurmonumenten, de Landschappen, de Unie van Bosgroepen en de Federatie Particulier Grondbezit) hebben hierin een proactieve rol op zich genomen. Dit heeft geleid tot de uitwerking van de zogeheten Catalogus Natuur, Landschap en Recreatie. Aan de hand hiervan kunnen de verschillende TBO's binnenkort volgens een principe van één taal met elkaar en met hun afzonderlijke opdrachtgevers werken. In overleg met LNV werkt Staatsbosbeheer nu aan het completeren van de set met scherpe(re) definities voor Natuur, Landschap en Recreatie, waarin tevens de definities voor Gastheerschap en Belangenbehartiging zijn opgenomen. Dit stelt LNV in staat om te sturen op het aggregatieniveau van een beperkt aantal natuur- en recreatietypen en enkele andere producten.

Om de transparantie en de onderlinge vergelijkbaarheid van de bekostiging van de TBO's te verbeteren wordt een gezamenlijke kostenstructuur bepaald. Voor de directe kosten voor de producten Natuur, Landschap en Recreatie zijn daartoe gezamenlijke standaardkostprijzen bepaald. Deze vormen de basis voor de kostprijzen van Staatsbosbeheer.

In de opdrachtrelatie met LNV zijn verder afspraken gemaakt over desaldering. Anders dan voorheen zal in de offerte een expliciet onderscheid worden gemaakt tussen kosten en opbrengsten. Dit impliceert onder meer dat opbrengsten van Natuur & Landschap, Recreatie en Gastheerschap apart inzichtelijk worden en dat de kost-

prijs per natuur- of recreatietype niet langer het saldo is van kosten en opbrengsten. Hiermee wordt een belangrijke stap voorwaarts gezet naar transparantie van de kostenopbouw. Met deze kostprijsopzet wordt beoogd om inzichtelijk te maken wat een adequate vergoeding is voor het uitvoeren van het beheer op basis van reële kosten. Gegeven het feit dat het beheer onder gelijke omstandigheden jaarlijks terugkerende werkzaamheden vraagt, moet dit de basis vormen voor het maken van meerjarige afspraken voor kostenvergoedingen.

Met het ministerie van LNV is dan ook afgesproken dat er een tweedeling wordt gemaakt in de offerte waar het gaat om reguliere beheeractiviteiten en werkzaamheden die een incidenteel karakter hebben. Voor de reguliere beheeractiviteiten wordt een meerjarenafspraak gemaakt voor een periode van 5 jaar. Vanuit het oogpunt van bedrijfsvoering betekent dit een grotere zekerheid. Daarnaast worden in de jaarlijkse offertes afspraken gemaakt over incidentele werkzaamheden. Voorbeelden hiervan zijn: kwaliteitsimpulsen en projectenfinancieringen als Natura 2000. Hiermee wordt beoogd om in te kunnen spelen op specifieke wensen van de opdrachtgever gedurende de periode waarover meerjarige afspraken zijn gemaakt.

Het Nationaal Groenfonds

Jaarlijks doen zich situaties voor waarbij Staatsbosbeheer doelstellingsgericht onroerend goed in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) moet vervreemden, omdat de aanwezige natuur plaats dient te maken voor een andere maatschappelijke bestemming met een hogere prioriteit. In dergelijke gevallen zal Staatsbosbeheer allereerst proberen het af te stoten terrein fysiek te ruilen tegen een ander, in de directe omgeving net buiten de EHS gelegen terrein met minimaal vergelijkbare landschappelijke en natuurwaarden.

Staatsbosbeheer heeft, in overleg met het ministerie van LNV, een rekening geopend bij het Nationaal Groenfonds. De financiële middelen die tijdelijk ter beschikbaar komen bij Staatsbosbeheer uit grondtransacties worden op deze rekening bijgeschreven en kunnen hierdoor meteen worden aangewend voor nieuwe verwerings- of grondruiltransacties. Met de provincies is daarbij overeengekomen dat de aangekochte grond op termijn als EHS wordt bestempeld. Het Nationaal Groenfonds is een zgn. niet-geïntegreerd fonds, waarvoor Staatsbosbeheer een separate rekening aanhoudt. De verwerking van af te handelen transacties, alsmede de opstelling van verantwoordingsinformatie en de jaarrekening met de bijbehorende accountantsverklaring wordt volledig uitgevoerd onder regie van de directie van het Groenfonds.

Overige ontwikkelingen

De politieke context van ons werk is aan het veranderen. Decentralisatie van het natuurbeleid, een vernieuwing van onze contractrelatie met het ministerie van LNV en een kabinet dat maatschappelijke partners weer midden in het democratisch proces wil plaatsen, maken dat wij onze rol als zelfstandige organisatie nog steviger willen gaan realiseren. Als we kijken naar de trends in de samenleving is er steeds meer interesse voor groen, landschap, klimaat en zingeving. Mensen zijn meer dan ooit georiënteerd op hun eigen nabije omgeving, op hun regionale identiteit, en willen zich verbinden aan dat wat belangrijk is. Mensen zijn op zoek naar rust en ruimte, naar duurzaamheid en zinvolle, verantwoorde besteding van tijd en geld. Dat betekent dat ons werk alleen maar relevanter is geworden voor mensen. Tegelijkertijd blijft er een toenemende druk op de ruimtelijke ordening en daarmee op het voortbestaan en de kwaliteit van onze terreinen. Economische ontwikkelingen zijn nog steeds leidend in veel van de keuzes in de ruimtelijke ordening. Staatsbosbeheer wil er in belangenbehartiging en gebiedsontwikkeling aan werken dat de kwaliteit van de groene leefomgeving een eigen, zware rol speelt bij dergelijke keuzes.

Onze taak als beheerder gecombineerd met onze rol als gastheer is fundamenteel voor onze werking. Dat betekent werken vanuit een visie op duurzame natuur en landschap; gastheerschap op een hoog niveau. Tegelijkertijd willen we beter zichtbaar worden. Dat houdt in: meer aanwezigheid en toezicht, meer contacten met onze bezoekers en producten en diensten van hoge kwaliteit die nog beter op de wensen van de samenleving aansluiten.

Driebergen, 15 april 2008

*Directie Staatsbosbeheer,
drs. C.J. Kalden (directeur)*

Financieel verslag

1.1

Geconsolideerde balans per 31-12-2007

bedragen x € 1.000

Vóór resultaatbestemming	31-12-2007	31-12-2006
Activa		
1 Immateriële vaste activa	669	778
2 Materiële vaste activa	64.768	64.900
› Gronden/doelstellingsgerichte gebouwen	1	1
› Bedrijfsondersteunende gronden/gebouwen	49.554	49.245
› Machines en installaties	9.891	9.198
› Andere vaste bedrijfsmiddelen	4.025	4.585
› Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	1.287	1.817
› Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	10	54
3 Financiële vaste activa	59	38
4 Vlottende activa	108.244	56.955
› Voorraden	1.826	1.552
› Vorderingen	56.478	12.234
› Liquide middelen	49.940	43.169
Totaal activa	173.740	122.671
Passiva		
Eigen Vermogen	73.575	71.840
5 Beginvermogen	68.354	68.354
6 Reserves	3.487	3.033
7 Resultaat boekjaar	1.735	453
8 Investeringssubsidie	3.750	3.937
9 Voorzieningen	5.852	7.822
10 Langlopende schulden	44.207	5.213
11 Kortlopende schulden	46.356	33.859
Totaal passiva	173.740	122.671

1.2

Geconsolideerde winst- en verliesrekening 2007

bedragen x € 1.000

	31-12-2007	31-12-2006
Bedrijfsopbrengsten		
12 Bijdrage LNV	84.654	80.413
13 Omzet recreatie	4.004	3.613
14 Omzet ingebruikgeving	13.799	13.103
15 Omzet houtverkoop	22.384	15.873
16 Omzet overige producten	1.138	1.540
17 Overige opbrengsten	4.146	2.856
18 Bijdrage van gesubsidieerde projecten	5.565	16.502
Totaal bedrijfsopbrengsten	135.690	133.900
Bedrijfslasten		
19 Lonen en salarissen	38.029	36.784
20 Sociale lasten	6.240	4.688
21 Overige personeelsgebonden kosten	3.385	3.499
22 Afschrijvingskosten vaste activa	5.646	5.848
23 Huisvestings- en kantoorkosten	6.655	6.380
24 Exploitatiekosten houtverkopen	12.440	9.234
25 Kosten inzet van derden	40.518	45.768
26 Heffing en onroerende zaken	6.694	6.601
27 Overige bedrijfskosten	17.187	16.534
Totaal bedrijfslasten	136.794	135.336
Bedrijfsresultaat	-1.104	- 1.436
Financiële baten	2.923	1.961
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	1.819	525
28 Belastingen op resultaat	105	72
29 Resultaat deelnemingen	21	0
Resultaat boekjaar	1.735	453

1.3

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

bedragen x € 1.000

	2007	2006
Resultaat na belastingen	1.735	453
Aanpassingen voor:		
Afschrijving (im)materiële vaste activa	5.566	5.848
Mutaties voorzieningen	-1.970	-2.381
Mutaties langlopende schulden	38.997	412
Veranderingen in werkkapitaal		
› Voorraden	-274	255
› Vorderingen	-44.244	2.297
› Kortlopende schulden	12.496	-4.301
	-32.022	-1.749
A: Kasstroom uit operationele activiteiten	12.306	2.583
Mutaties deelnemingen	-21	0
Investerings in (im)materiële vaste activa	-7.173	-7.727
Mutaties investeringssubsidies	-187	14
Desinvesteringen in materiële vaste activa	1.846	796
B: Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-5.535	-6.917
C: Netto kasstroom (saldo A +/- B)	6.771	-4.334
Liquide middelen		
Liquide middelen einde boekjaar	49.940	43.169
Liquide middelen begin boekjaar	43.169	47.503
Mutatie liquide middelen	6.771	-4.334

Aanvullende opmerking

In het saldo liquide middelen is een deel als bekleemde liquiditeiten te beschouwen, d.w.z. niet vrij besteedbaar. Het betreft hier ultimo 2007 € 3,8 miljoen inzake compensatiefonds Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

1.4

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De hierna volgende grondslagen voor de opstelling van het geconsolideerde financieel verslag hebben betrekking op Staatsbosbeheer en haar groepsmaatschappijen. Het financieel verslag is opgesteld door de algemene directie en samen met het jaarverslag besproken en vastgesteld door de Raad van Toezicht tijdens de op 15 april 2008 gehouden vergadering. Dit financieel verslag is opgesteld op basis van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening (zie 2.9 tot en met 2.11) zijn op grond van artikel 2: 402 BW in beknopte vorm weergegeven.

In dit financieel verslag is het overzicht 'Totaalresultaat' (RJ 265) achterwege gelaten in verband met het ontbreken van rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen.

Dochtermaatschappijen zijn entiteiten of rechtspersonen waarin Staatsbosbeheer beslissende zeggenschap heeft. Van beslissende zeggenschap is sprake wanneer Staatsbosbeheer, direct en/of indirect, de macht heeft om het financiële en operationele beleid van de entiteit te sturen en om zo voordeel te halen uit de activiteiten ervan. Staatsbosbeheer is enig aandeelhouder van haar dochtermaatschappij Staatsbosbeheer Projecten BV.

Alle bedragen in de toelichting zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders vermeld.

Consolidatiekring

Staatsbosbeheer Projecten BV fungeert als houdstermaatschappij van Energiehout BV.

Energiehout BV neemt voor 25% deel in Bio Enerco BV. Dit minderheidsaandeel wordt behandeld als deelneming in de enkelvoudige balans. Tot de consolidatiekring behoren derhalve Staatsbosbeheer, Staatsbosbeheer Projecten BV en Energiehout BV. Van de geconsolideerde maatschappijen worden de activa, passiva en resultaten voor 100% opgenomen. Het financieel verslag van een dochtermaatschappij wordt opgenomen in het geconsolideerde financieel verslag vanaf het moment dat de beleidsbepalende invloed aanvangt tot het moment waarop die eindigt.

Eliminatie van onderlinge transacties

Saldi en transacties, baten en lasten binnen Staatsbosbeheer worden volledig geëlimineerd bij het opstellen van het geconsolideerde financieel verslag.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

De grondslag voor de waardering van activa en passiva is de verkrijgings- of de vervaardigingsprijs (aanschafwaarde). Voor zover niet anders vermeld zijn de posten gewaardeerd tegen nominale waarde.

De afschrijvingen zijn lineair op basis van de geschatte economische levensduur, waar nodig met inachtneming van de restwaarde. De in de loop van het boekjaar aangeschafte activa worden naar tijdsgelang afgeschreven.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen. Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, dan vindt waardering tegen de contante waarde plaats.

Schattingen en oordeelsvorming door de directie

De directie heeft met de auditcommissie gesproken over de ontwikkeling en keuze van, en informatieverschaffing over de kritische grondslagen en schattingen, alsook de toepassing van deze grondslagen en schattingen. Voorzieningen, afkoopsommen, juridische zaken, alsmede de waardering van niet-doelstellingsgerichte gebouwen vormen de belangrijkste bron van schattingsonzekerheden in het financieel verslag.

Wijze van resultaatbepaling

De opbrengsten en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin goederen zijn geleverd en diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Grondslagen voor het opstellen van het kasstroomoverzicht

Ten behoeve van het opstellen van het geconsolideerde kasstroomoverzicht wordt uitgegaan van de vergelijking van de balans per 1 januari met die van 31 december daaropvolgend. Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld op basis van de indirecte methode.

1.5

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

1 Immateriële vaste activa

De door Staatsbosbeheer verworven immateriële vaste activa (software) zijn gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de gecumuleerde afschrijving, overeenkomstig de verwachte gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen en activeringscriteria zijn hieronder weergegeven.

Balansregel	Ondergrens €	Afschrijvings- termijn	Restwaarde
Standaardapplicatiesoftware	1.000	3 jaar	0
Maatwerkapplicatiesoftware	100.000	5 jaar	0
Renovatie maatwerkapplicatiesoftware	25.000	5 jaar	0

Verloopoverzicht	Immateriële activa	Immateriële activa in uitvoering	Totaal
Stand 31 december 2006:			
Aanschafwaarde	1.196	137	1.333
Cumulatieve afschrijving	-555	0	-555
Boekwaarde	641	137	778
Mutaties 2007			
Investeringen	80	83	163
Afschrijvingen	-272	0	-272
Totaal mutaties	-192	83	-109
Stand 31 december 2007:			
Aanschafwaarde	1.276	220	1.496
Cumulatieve afschrijving	-827	0	-827
Boekwaarde	449	220	669

2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa in eigendom worden gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van lineaire afschrijving overeenkomstig de geschatte gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen. Uitgaven met betrekking tot materiële vaste activa na initiële investering, zoals onderhoud, komen in principe ten laste van de winst- en verliesrekening en worden alleen geactiveerd indien deze leiden tot een waardevermeerdering van het actief. Boekwinsten en verliezen van materiële vaste activa zijn opgenomen in het bedrijfsresultaat. De restwaarde en gebruiksduur van de materiële vaste activa worden jaarlijks beoordeeld en zonodig aangepast.

Voor de materiële vaste activa gelden de volgende activeringscriteria en afschrijvingstermijnen.

Balansregel	Ondergrens €	Afschrijvings- termijn	Restwaarde
Gronden en doelstellingsgerichte gebouwen	1.000	n.v.t.	n.v.t.
Bedrijfsondersteunende gebouwen	5.000	25, 30 of 40 jaar	0
Overige gebouwen	5.000	25, 30 of 40 jaar	0
Renovaties	5.000	3 – 40 jaar	0
Machines, auto's en installaties	1.000	4, 6, 7, 10 of 15 jaar	0% - 10%
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.000	3, 5, 7 of 10 jaar	0

Thans wordt de waardering en classificatie van gebouwen onderzocht. Dit kan op termijn consequenties hebben voor de post gebouwen in de balans. Ook wordt momenteel de wenselijkheid bezien van het instellen van een voorziening voor groot onderhoud van gebouwen en infrastructurele voorzieningen (zoals bruggen en fietspaden).

Gronden en doelstellingsgerichte gebouwen

Gronden en doelstellingsgerichte gebouwen worden gewaardeerd tegen de laagste rekeneenheid (€ 1.000), omdat Staatsbosbeheer wel juridisch maar geen economisch eigenaar is. Het economisch risico (waardevermindering of -vermeerdering dan wel teniet gaan) ligt bij het ministerie van LNV. Bij een eventuele verkoop van dit onroerend goed worden de opbrengsten afgedragen aan LNV, dan wel ingeval van een grondverkoop binnen de Ecologische Hoofdstructuur gestort op een rekening bij het Nationaal Groenfonds.

Bedrijfsondersteunende gronden en gebouwen

De waardering van de bedrijfsondersteunende gebouwen heeft, in afwijking van de algemeen geldende grondslag, in de openingsbalans van 01-01-1998 plaatsgevonden tegen de herbouwwaarde, omdat de historische aanschafwaarde niet in alle gevallen bekend is. De investeringen vanaf 1998 zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Gebouwen die 'om niet' zijn verkregen worden gewaardeerd tegen herbouwwaarde, rekening houdende met de resterende economische levensduur. Onder de passiva wordt in dergelijke gevallen een gelijk bedrag aan investeringssubsidie opgenomen, welke vrijvalt gedurende de resterende levensduur.

Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering

Dit betreft overwegend bedrijfsgebouwen in aanbouw en omvangrijke renovaties.

Verloopoverzicht	Gronden en doel- stellings- gerichte gebouwen	Bedrijfs- onderst. gronden/ gebouw	Machines, auto's en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Vaste bedrijfs- middelen in uitvoering	Niet aan bedrijfs- uitoefening dienstbaar	Totaal
Stand 31 december 2006:							
Aanschafwaarde	1	89.061	23.237	12.768	1.817	54	126.938
Cumulatieve afschrijving	0	- 39.816	-14.039	-8.183	0	0	-62.038
Boekwaarde	1	49.245	9.198	4.585	1.817	54	64.900
Mutaties boekjaar							
Investeringen 2007	0	3.653	2.360	397	600	0	7.010
Overboekingen in rubrieken	0	594	525	11	-1.130	0	0
Afschrijvingen	0	-2.502	-1.882	-910	0	0	-5.294
Desinvesteringen	0	-2.130	-1.733	-387	0	-44	-4.294
Cum. afschrijvingen desinv.	0	694	1.423	329	0	0	2.446
Totaal mutaties	0	309	693	-560	-530	-44	-132
Stand 31 december 2007							
Aanschafwaarde	1	91.178	24.389	12.789	1.287	10	129.654
Cumulatieve afschrijving	0	-41.624	-14.498	-8.764	0	0	-64.886
Boekwaarde	1	49.554	9.891	4.025	1.287	10	64.768

3 Financiële vaste activa

Staatsbosbeheer heeft in 2001 de vennootschap Staatsbosbeheer Projecten BV opgericht. Staatsbosbeheer Projecten BV wordt gezien als houdstermaatschappij van op te richten werkmaatschappijen. In 2002 is de werkmaatschappij Energiehout BV opgericht, welke in 2002 een 25%-belang in Bio Enerco BV heeft verworven. De deelnemingen zijn gewaardeerd op basis van de nettovermogenswaarde.

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden initieel gewaardeerd tegen kostprijs. Vervolgens wordt deze initiële waardering tegen kostprijs aangepast met (het evenredig aandeel in) de resultaten van de deelnemingen. Invloed van betekenis wordt verondersteld aanwezig te zijn bij een belang van meer dan 20%. Resultaten van de deelnemingen worden separaat in de winst- en verliesrekening opgenomen. Vorderingen op deelnemingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, waar nodig onder aftrek van voorzieningen voor oninbaarheid of bijzondere waardeverminderingen.

Verloopoverzicht	2007	2006
Waarde per 1 januari	38	38
Resultaat over boekjaar	21	0
Waarde per 31 december 2007	59	38

4 Vlottende activa

Vorraden

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Gebeste voorraad hout	1.214	1.004
Handelsvoorraden	489	509
Overige voorraden	123	39
Totaal	1.826	1.552

Gebeste voorraad hout

Dit betreft de activering van de bles- en meetkosten van het hout uit de eigen terreinen dat op het einde van het boekjaar beschikbaar was voor de verkoop, inclusief de gedane uitgaven voor exploitatie van hout dat voor de verkoop aan de bosrand gereed ligt.

Handelsvoorraden

Tot de handelsvoorraden worden voornamelijk gerekend: landbouwproducten, delfstoffen en winkelvoorraden in bezoekerscentra.

Overige voorraden

De overige voorraden betreffen voornamelijk nog in gebruik te nemen personal computers en goederen voor de inrichting van vakantiewoningen.

Vorderingen

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Samenwerkingsovereenkomst Almere	37.936	0
Handelsdebiteuren	7.530	7.088
Projectvorderingen	2.491	680
Belastingen (btw/vpb)	450	219
Overige vorderingen	8.071	4.247
Totaal	56.478	12.234

Samenwerkingsovereenkomst Almere

Tussen de gemeente Almere en Staatsbosbeheer is op 25 mei 2007 een samenwerkingsovereenkomst gesloten ter bevordering van hoogwaardige stedelijke ontwikkeling gekoppeld aan hoogwaardige groene ontwikkeling.

De gemeente Almere is bezig met de realisering van het project Almere Poort. Staatsbosbeheer had in Almere Poort een grote oppervlakte in eigendom die de gemeente graag wil inzetten voor de ontwikkeling van bestemmingsplannen. De minister van LNV, het ministerie van Financiën en de Raad van Toezicht van Staatsbosbeheer hebben hun goedkeuring gegeven aan de overdacht van deze gronden van Staatsbosbeheer aan de gemeente Almere. De gemeente heeft op grond van de hiervoor bedoelde overeenkomst de verplichting zorg te dragen dat elders in de gemeente herplant van bomen plaatsvindt (boscompensatie). In de samenwerkingsovereenkomst wordt onderscheid gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke compensatie.

De privaatrechtelijke compensatie houdt in dat de door de gemeente te betalen koopsom van € 21,9 miljoen primair gebruikt wordt voor het aankopen van vervangende gronden en het inrichten en beheren daarvan. De door de gemeente te betalen koopsom zal in het Nationaal Groenfonds worden gestort in een voor de uitwerking van deze overeenkomst gelabeld fonds (Fonds A).

In overleg tussen partijen ontwikkelt Staatsbosbeheer een aankoopstrategie. Daarnaast kan Staatsbosbeheer deze gelden aanwenden voor kwaliteitsverbetering van bestaand groen in en om de stad Almere. De gelden mogen zo nodig ook worden aangewend voor de uitvoering van de overeengekomen publiekrechtelijke compensatie wanneer mocht blijken dat de daarvoor beschikbare gelden onvoldoende zijn. Staatsbosbeheer dient de gelden voor verwerving van gronden in het kader van de eigenaarcompensatie uiterlijk in 2013 aan te wenden.

De publiekrechtelijke compensatie betreft de verplichting die de gemeente heeft op grond van de Boswet om een areaal geveld bos te compenseren door herplant van een gelijk areaal. Staatsbosbeheer heeft de uitvoering van de werkzaamheden die uit de publiekrechtelijk verplichting voortvloeien aangenomen tegen een vaste prijs van € 16,1 miljoen. Staatsbosbeheer neemt dus niet de publiekrechtelijke verantwoordelijkheid van de gemeente over. Het bedrag dat met de gemeente is overeengekomen zal deze tegelijk met de aankoopprijs maar afzonderlijk gelabeld bij het Nationaal Groenfonds storten in een gelabeld fonds (Fonds B).

Uit hoofde van de tegenover deze post staande verplichtingen is een bedrag van € 37,9 miljoen onder de langlopende schulden verantwoord.

Handelsdebiteuren

Dit betreft vorderingen uit hoofde van onder andere de verkoop van (terrein)producten en ingebruikgevingen die per balansdatum zijn gefactureerd. Het totaal van de openstaande posten is verlaagd voor de verwachte oninbaarheid van een aantal vorderingen.

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Handelsdebiteuren	8.070	7.722
Voorziening oninbaarheid	-540	-634
Totaal	7.530	7.088

Projectvorderingen

De presentatie vindt plaats op basis van saldobepaling per project. Projecten waarbij de reeds gemaakte kosten hoger zijn dan reeds gefactureerde bedragen en/of ontvangen voorschotten worden voor het saldo als projectvordering verantwoord. Indien de gemaakte kosten lager zijn wordt het saldo als projectschuld (zie 'kortlopende schulden') verantwoord.

In totaliteit is de samenhang als volgt:

Staatsbosbeheer heeft per balansdatum voor € 2,5 miljoen (2006 € 0,7 miljoen) op projecten voorgefinancierd.

Dit bedrag is verantwoord onder projectvorderingen.

Onder projectschulden is een bedrag verantwoord ad € 9,4 miljoen (2006 € 6,0 miljoen), hetgeen weergeeft dat Staatsbosbeheer dit bedrag op projecten vooruit heeft ontvangen en daarvoor nog prestaties moet leveren.

Het aantal projecten alsmede de gemiddelde financiële omvang per project blijft groeien en subsidiegevers stellen in toenemende mate eisen aan een transparante en tijdige verantwoording. Het belang van een goede projectenadministratie neemt dus toe. Staatsbosbeheer anticipeert hierop door sterker in te zetten op de aandacht voor projectenbeheersing (tijdige monitoring van de voortgang, tussentijdse resultaten, verbetermogelijkheden van projectenadministratie).

Overige vorderingen

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Te ontvangen rente / nog te factureren opbrengsten	3.707	2.215
Te ontvangen bijdragen van LNV	1.978	81
Vooruit ontvangen facturen	1.195	921
Overige	1.155	1.002
Betaalde voorschotten	36	28
Totaal	8.071	4.247

Liquide middelen

Door een wijziging in de Comptabiliteitswet is Staatsbosbeheer per 1 april 2005 verplicht gesteld te bankieren bij de Schatkist van het ministerie van Financiën. Dit zogenaamde 'geïntegreerd middelenbeheer' houdt in dat de huisbankier van Staatsbosbeheer het geconsolideerde banksaldo dagelijks op nul stelt ten laste of ten gunste van een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Deze rekening-courantverhouding is gegeven het karakter ervan gepresenteerd onder de liquide middelen.

Een aanmerkelijk deel van het tegoed wordt aangehouden in de vorm van deposito's. De samenstelling van de deposito's, waarvan de looptijd en dus ook de beschikbaarheid varieert, is gebaseerd op een liquiditeitsbe-groting. Het gerealiseerde effectieve rentepercentage bedraagt circa 4,0% (2006: 3,6%).

De liquide middelen zijn derhalve aanwezig in de vorm van de rekening-courant met het ministerie van Financiën, alsmede (in beperkte mate) kassaldi. In de liquide middelen is het saldo opgenomen van de rekening bij het Nationaal Groenfonds voor een bedrag van circa € 3,8 miljoen.

Staatsbosbeheer beschikt over een kredietfaciliteit bij de Rabobank van € 39 miljoen. Voor deze totale kredietlijn bestaat een door de Staat gegarandeerde intraday-limiet. Staatsbosbeheer maakt thans geen gebruik van deze faciliteit.

Passiva

5 Beginvermogen

Dit is het beginvermogen per 1 januari 1998 van het zelfstandig bestuursorgaan Staatsbosbeheer.

6 Reserves

In paragraaf 1.11 is het verloop van het eigen vermogen weergegeven, alsmede het verloop van de categorieën van reserves.

7 Resultaat boekjaar

Het resultaat boekjaar 2007 bedraagt € 1,735 miljoen.

8 Investeringsubsidies

Onder de investeringsubsidies is de tegenwaarde opgenomen van de overwegend 'om niet' verkregen gebouwen. In mindere mate betreft het daarnaast subsidiebijdragen van derden in door Staatsbosbeheer gedane investeringen in gebouwen.

De mutatie in het verslagjaar (187) heeft geheel betrekking op de vrijval van subsidies op basis van de afschrijvingstermijn van de desbetreffende activa.

9 Voorzieningen

De opgenomen voorzieningen zijn tot stand gekomen door een beste schatting te maken van de bedragen die noodzakelijk zijn om verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Verloopoverzicht	Stand per	Vrijval	Onttrekking	Dotatie	Stand per
	31-12-2007			2007	31-12-2007
FPU+-aanspraken	4.000	0	-851	317	3.466
Herplaatsingskandidaten	1.097	-445	-556	24	120
Arbeidsongeschiktheid	986	-386	-181	26	445
Jubilarissen	1.001	0	-197	154	958
WW-aanspraken	579	-27	-332	492	712
Reorganisatie kantoorzaken	93	0	-90	17	20
Juridische claims	66	0	-7	72	131
Totaal	7.822	-861	-2.214	1.102	5.852

FPU+-aanspraken

In het sociaal plan bij de reorganisatie 'Staatsbosbeheer in beweging', welke in 2005 zijn beslag kreeg, zijn afspraken vastgelegd over het openstellen van de regeling voor vervroegd pensioen, de zogenaamde FPU+-regeling. Op basis van het actuele bestand van goedgekeurde aanvragen en reeds lopende uitkeringen is het bedrag naar beste schatting bepaald.

Deze voorziening is overwegend langlopend en loopt geleidelijk af. In het jaar 2014 zal de laatste uitkering plaatsvinden.

Herplaatsingskandidaten

Medewerkers die uiteindelijk niet geplaatst zijn na de reorganisatie in 2005 moeten zich volledig richten op het vertrek naar een nieuwe betrekking. Deze 'herplaatsingskandidaten' leveren dan geen prestatie meer voor de organisatie, terwijl zij nog wel een bezoldiging ontvangen. Nadat aanvankelijk 26 medewerkers tot deze categorie behoorden, is het aantal ultimo verslagjaar teruggelopen tot 3 personen. De directie heeft een inspanningsverplichting om ook deze medewerkers bij te staan om tot een oplossing te geraken in hun situatie. In dat kader ontvangt een drietal andere voormalige medewerkers een salarissuppletie van Staatsbosbeheer. Ook deze uitgaven lopen via de voorziening. Deze voorziening is overwegend kortlopend.

Arbeidsongeschiktheid

Staatsbosbeheer is als werkgever verplicht tot het doorbetalen van de bezoldiging aan de werknemers die deels of geheel arbeidsongeschikt zijn verklaard. Daarnaast wordt aan acht voormalige werknemers, waarbij de arbeidsongeschiktheid is ontstaan door een bedrijfsongeval, een aanvulling betaald op de arbeidsongeschiktheidsuitkering tot aan de pensioengerechtigde leeftijd.

De verplichting is berekend op basis van de op balansdatum bekende gevallen. De voorziening is overwegend langlopend.

Jubilarissen

De voorziening is naar beste schatting bepaald, naar rato van het aantal dienstjaren, rekening houdend met blijfkans (gemiddeld circa 85%), 2% voor toekomstige salarisontwikkelingen en verdisconteerd tegen 4% naar contante waarde. De uitgangspunten zijn t.o.v. 2006 niet gewijzigd. De voorziening is overwegend langlopend.

WW-aanspraken

Staatsbosbeheer is eigen risicodragers voor de kosten die voortvloeien uit de betalingen van uitkeringen in het kader van de Werkloosheidswet aan voormalig medewerkers van Staatsbosbeheer. Ook deze voorziening kent een overwegend langlopend karakter.

Reorganisatie: kantoorzaken

Deze voorziening wordt aangehouden voor de restantverplichting voortvloeiend uit een verlieslatend huurcontract van een voormalige regiokantoor.

Deze voorziening loopt uiterlijk eind 2008 af.

Juridische claims

Het betreft hier een claim van een bezoeker van terreinen van Staatsbosbeheer en een mogelijke boete in het kader van de wet Ketenaansprakelijkheid. De voorziening is kortlopend.

10 Langlopende schulden

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Samenwerkingsovereenkomst Almere	37.936	0
Overige langlopende schulden	6.157	4.978
Compensatieverlof	114	235
Totaal	44.207	5.213

Samenwerkingsovereenkomst Almere

Onder de langlopende schulden is een bedrag van € 37,9 miljoen verantwoord uit hoofde van een tussen de gemeente Almere en Staatsbosbeheer gesloten samenwerkingsovereenkomst ter bevordering van hoogwaardige stedelijke ontwikkeling gekoppeld aan hoogwaardige groene ontwikkeling. Voor de toelichting wordt verwezen naar hetgeen onder de 'vorderingen' is vermeld.

Overige langlopende schulden

Bij de verzelfstandiging van Staatsbosbeheer is met het ministerie van LNV overeengekomen dat het ministerie verantwoordelijk is en blijft voor het saneren van eventueel verontreinigde bodems die vóór de verzelfstandiging in beheer zijn gegeven. Bij de beschikbaarstelling is overeengekomen dat de saneringsprojecten voor het jaar 2009 afgerond zouden zijn. Tegen deze achtergrond heeft LNV een voorschot betaald waarvan per balansdatum nog circa € 3,4 miljoen beschikbaar is. De uitvoering van diverse projecten stagneert echter omdat de cofinanciering door het ministerie van VROM zeer moeizaam verloopt. Gezien de afgesproken einddatum van het voorschot en het uitgangspunt dat LNV verantwoordelijk blijft voor de financiering van de desbetreffende verontreiniging vindt momenteel overleg plaats tussen Staatsbosbeheer en LNV over het verlengen van de periode. Gezien de verwachte uitkomst van het overleg handhaaft Staatsbosbeheer de rubricering onder langlopende schulden.

Verder heeft Staatsbosbeheer met verschillende instanties meerjarige overeenkomsten gesloten, waarin het toekomstige beheer van de in gebruik genomen gronden is vastgelegd. Voor dit onderhoud zijn afkoopsommen ontvangen, die voor het langlopende deel onder deze balanspost zijn opgenomen.

Onder deze post is ook een meerjarige overeenkomst opgenomen tussen Staatsbosbeheer en een exploitant betreffende de winning van zand tot 31 december 2028.

Voor beide categorieën vallen de opbrengsten gedurende de looptijd van de overeenkomst naar rato vrij.

Compensatieverlof

Met de introductie van de levensloopregeling is het niet langer toegestaan verlof op basis van arbeidsduurverkortings te sparen en op te nemen (spaarvariant). De medewerkers die op 1 januari van het verslagjaar beschikten over gespaard verlof, hadden op dat moment de keuze om dit gespaarde verlof om te zetten in de levensloopregeling, ofwel gebruik te maken van de mogelijkheid dit verlof alsnog op te nemen binnen de daartoe gestelde voorwaarden en individuele afspraken. Dit leidt tot een schuld op lange termijn, doch deze is overwegend korter dan vijf jaar. Compensatieverlof wordt gewaardeerd tegen huidige salariskosten, inclusief werkgeverslasten.

11 Kortlopende schulden

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Vooruit ontvangen, gefactureerde bedragen	3.651	3.623
Schulden aan leveranciers	14.811	10.713
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.026	1.067
Schulden ter zake van pensioenen	579	551
Projectschulden	9.479	5.981
Overige schulden	16.810	11.924
Totaal	46.356	33.859

Vooruit ontvangen/gefactureerde bedragen

De vooruit ontvangen en gefactureerde bedragen betreffen voornamelijk inkomsten uit ingebruikgevingscontracten die aan toekomstige jaren toegerekend moeten worden.

Verder is hier opgenomen de te veel ontvangen contractbijdrage van het ministerie van LNV voor niet gerealiseerde areaaltoename in de jaren 2006 en 2007. Met het ministerie is overeengekomen dat met ingang van 2006 over- en onderschrijdingen van areaaluitbreiding aan het einde van een vijfjarige periode zullen worden verrekend.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Loonheffing	712	762
Vennootschapsbelasting	28	-20
Sociale lasten	286	325
Totaal	1.026	1.067

Projectschulden

De presentatie vindt plaats op basis van saldobepaling per project (zie de toelichting onder projectvorderingen). Het bedrag onder projectschulden geeft aan tot welke waarde Staatsbosbeheer nog prestaties dient te verrichten op lopende projecten, rekening houdend met toegezegde subsidies, reeds ontvangen bedragen, gereserveerde btw op derdegeldstroomprojecten en de op die projecten gedane uitgaven per balansdatum.

De toename van de projectschulden t.o.v. 2006 is vooral het gevolg van een ontvangen werkvoorschot voor LIFE-duinen (€ 2 mln) en toename van het werkvoorschot voor OBN-projecten (€ 0,8 mln).

Overige schulden

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Vakantiegeld	1.838	1.638
Eindejaarsuitkeringen	130	139
Vakantiedagen	1.409	1.330
Nationaal Groenfonds, compensatie EHS-gronden	3.807	3.067
Compensatie gronden buiten EHS	1.094	1.309
Nog te ontvangen inkoopfacturen	5.021	3.956
Overige	3.511	485
Totaal	16.810	11.924

Nationaal Groenfonds, compensatie EHS-gronden

Dit betreft een af te dragen bedrag aan het ministerie van LNV indien er zich geen grondruiltransacties voordoen. Deze middelen zijn opgenomen als bekleemde liquiditeit onder de liquide middelen. De rekening is verder toegelicht in het directieverslag.

Compensatie gronden buiten EHS

Deze post betreft opbrengsten van verkopen van gronden buiten de EHS. Met het Ministerie van LNV is in 2007 overeengekomen dat analoog aan de vervreemding binnen de EHS de eventuele opbrengsten in gevallen waar niet kan worden geruild in een nog te openen rekening bij het Nationaal Groenfonds worden gestort. Staatsbosbeheer kan deze gelden dan aanwenden voor aankoop van gronden of kwaliteitsverbetering van bestaand groen.

Overige

Bij de totstandkoming van de overeenkomst tussen de gemeente Almere en Staatsbosbeheer (zie toelichting onder 'Overige vorderingen') zijn partijen ervan uitgegaan dat een deel van de transactie een belaste prestatie in de zin van de Wet op de omzetbelasting is. Het btw-bedrag van € 3,049 mln is door de gemeente Almere betaald, maar inmiddels blijkt de belastinginspectie zich op het standpunt te stellen dat sprake is van een onbelaste prestatie. Het ontvangen bedrag is daarom per balansdatum onder de 'overige schulden' verantwoord in afwachting van nader onderzoek.

Verdere bestaat de post 'overige' overwegend uit (kortlopende) afkoopsommen voor beheer en onderhoud van in gebruik genomen terreinen, af te dragen toeristenbelasting en nog aan personeel uit te keren bedragen.

1.6

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Staatsbosbeheer is langlopende verplichtingen aangegaan voor in hoofdzaak de huur van kantoorpanden, het onderhoud van bedrijf- en dienstauto's en diverse terreinwerkzaamheden. Deze bedragen zijn exclusief omzetbelasting.

bedragen x € 1.000

Totale contractwaarde	Restverplichting op balansdatum	Vervallend in in 2008	Vervallend in in 2009 t/m 2012	Vervallend in 2013 en volgende jaren
37.955	10.819	2.813	6.618	1.388

1.7

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Bedrijfsopbrengsten

12 Bijdrage LNV

	2007	2006
Totaal bijdrage LNV	84.654	80.413

Dit betreft de bijdrage uit hoofde van de opdracht van het ministerie van LNV over het jaar 2007. De opdracht omvat het beheer van natuur-, bos-, landschaps- en recreatieterreinen, activiteiten in het kader van voorlichting, educatie en vermaatschappelijking en overige dienstverlening.

Het totaalbedrag van 2007 is als volgt aan te sluiten met de van het ministerie voor het jaar 2007 ontvangen opdrachtbrief:

	2007
Opdrachtbrief (DN 2006/3834)	83.430
Loon- en prijsbijstelling 2007	1.323
Compensatie i.v.m. kosten dienstverlening	499
Overige	117
Correctie i.v.m. te hoog geoffreerde waterschapslasten / schouwkosten	- 716
	84.654

13 Omzet recreatie

	2007	2006
Verhuur van vakantiewoningen in de natuur	1.778	1.447
Kampeertreinen	1.001	1.046
Excursies, rondleidingen, verkopen en overige omzet recreatie	1.225	1.120
Totaal recreatie	4.004	3.613

De omzet uit recreatie wordt in belangrijke mate gegenereerd door de exploitatie van 45 vakantiewoningen, 42 natuurkampeertreinen en 8 groepskampeertreinen.

14 Omzet ingebruikgeving

	2007	2006
Erfpacht en/of erfpacht/opstal	3.610	3.437
Eenmalige pacht	2.516	2.434
Gebruiksovereenkomsten	1.685	1.647
Overige ingebruikgevingen	5.988	5.585
Totaal ingebruikgeving	13.799	13.103

Ingebruikgeving van areaal is ondersteunend aan het beheer. In veel gevallen zijn bij de ingebruikgevingscontracten bepalingen opgenomen waarbij de wederpartij bepaalde beheerswerkzaamheden verricht. De verkregen opbrengsten komen volledig ten goede aan de financiering van onze beheeractiviteiten.

15 Omzet houtverkoop

	2007	2006
Totaal omzet hout	22.384	15.873

In 2007 is 284.100 m³ (in 2006 was dit 301.535 m³) hout uit eigen terreinen verkocht. Daarnaast is ca. 44.400 m³ (2006: 44.000 m³) hout verkocht dat bij derden is ingekocht. Voorts verzorgt Staatsbosbeheer Dienstverlening voor andere bosbeheerders de verkoop, marketing en logistiek van hout en ontvangt zij hiervoor een vergoeding.

Evenals in 2006 kenmerkte de houtmarkt zich door sterk stijgende marktprijzen en was deze te typeren als een kopersmarkt. Veranderingen in vraag en aanbod zorgden voor verschuivingen in de markt.

16 Omzet overige producten

	2007	2006
Omzet zaad en plantsoen	779	1.069
Overige natuurproducten	359	471
Totaal overige producten	1.138	1.540

Met ingang van 2007 levert Staatsbosbeheer nog slechts zaad en plantsoen aan een beperkt aantal overheidsdiensten. Als gevolg hiervan is de omzet gedaald.

17 Overige opbrengsten

	2007	2006
Werk voor derden	1.417	1.122
Investeringssubsidies	227	231
Verkoop melkquota	294	117
Verkoopresultaat materiële vaste activa	98	-10
Overige opbrengsten	2.110	1.396
Totaal overige opbrengsten	4.146	2.856

18 Bijdragen gesubsidieerde projecten

Dit betreft bijdragen van door derden (mede)gefinancierde en volledig gerealiseerde projecten. De kosten van deze projecten zijn opgenomen onder inzet derden.

	2007	2006
Bijdragen gesubsidieerde projecten	5.565	16.502

In 2006 is een aantal projecten met een grote financiële omvang afgesloten. Het grootste deel van de in 2007 afgesloten projecten (€ 3,1 miljoen) is gefinancierd door o.a. provincies, gemeenten en Europese Unie. De overige € 2,5 miljoen is gefinancierd door het ministerie van LNV. Het betreft o.a. OBN, Omvormingsbeheer, inrichting van terreinen en bodemsanering.

Bedrijfslasten

19 Lonen en salarissen

	2007	2006
Lonen en salarissen	38.029	36.784

Er is opnieuw sprake van een daling van het aantal fte van 937 eind 2005 naar 914 fte eind 2006 naar 910 fte eind 2007.

De salariskosten per fte nemen in totaal toe met 3,8%. Dit is voor het grootste deel het gevolg van het akkoord over de CAO Rijk: (2,3% loonsverhoging en 1,2% verhoging van de eindejaarsuitkering).

Aan de directieleden zijn geen resultaatafhankelijke beloning of andere beloningsemolumenten toegekend. De individuele beloning van de algemene directie is als volgt:

Directieleden	Periode in 2007	Periodieke beloning	Sociale lasten	Totaal 2007	Totaal 2006
	€	€	€	€	€
Dhr. Drs. C.J. Kalden	01/05 t/m 31/12	105.493	14.705	120.198	0
Dhr. Ir. C.J. Vriesman	01/01 t/m 30/03	34.051	5.297	39.348	168.337
Mevr. P.M. Sangers	01/01 t/m 31/12	102.669	16.083	118.752	49.617

De bezoldiging van de leden van de Raad van Toezicht is vastgesteld op € 15.000 per jaar en voor de voorzitter op € 20.000. Leden van de raad die zitting hebben in de auditcommissie ontvangen een additionele vergoeding van € 5.000 per jaar. Deze vergoedingen zijn van toepassing vanaf het verslagjaar 2006. De honorering van de Raad van Toezicht is niet afhankelijk van de resultaten van Staatsbosbeheer. De voorzitter van de Raad van Advies ontvangt een jaarlijkse vergoeding van € 15.000.
(de bedragen in deze paragraaf zijn vermeld in hele euro's.)

20 Sociale lasten

	2007	2006
Pensioenpremie	4.163	3.886
Saldo dotaties aan voorziening WW	411	-92
Overige sociale lasten	1.666	894
Totaal sociale lasten	6.240	4.688

Staatsbosbeheer neemt (verplicht) deel aan de pensioenregeling bij het ABP. Op grond daarvan volgt Staatsbosbeheer de verslaggevingsrichtlijnen voor bedrijfstakpensioenregelingen. Dit houdt in dat, hoewel de regeling kwalificeert als *defined benefit-regeling* (toegezegde pensioenregeling), deze in het financieel verslag wordt verwerkt als zou er sprake zijn van een *defined contribution-regeling* (toegezegde bijdrage). Dit betekent dat de in het verleden gehanteerde systematiek van verwerking van de pensioentoezeggingen gehandhaafd blijft, met het verantwoord van de premie (werkgeversdeel) in het jaar als last in de winst- en verliesrekening alsmede eventuele additionele premieheffingen over oude jaren. De balanspositie vertegenwoordigt het bedrag dat aan de pensioenmaatschappij is verschuldigd.

In het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds heeft Staatsbosbeheer geen verplichting tot voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies.

21 Overige personeelsgebonden kosten

	2007	2006
Reis- en verblijfskosten	1.281	1.323
Woon-werkverkeer	892	804
Bedrijfskleding	342	407
Cursus en opleidingskosten	736	751
Overige	134	214
Totaal overige personeelsgebonden kosten	3.385	3.499

22 Afschrijvingskosten op (im)materiële vaste activa

	2007	2006
Immateriële vaste activa	272	261
Bedrijfsondersteunende gronden en gebouwen	2.502	2.745
Machines, auto's en installaties	1.882	1.821
Andere vaste bedrijfsmiddelen	910	1.021
	5.566	5.848
Boekverlies auto's, machines en andere vaste bedrijfsmiddelen	80	
Totaal afschrijvingskosten	5.646	5.848

23 Huisvestings- en kantoorkosten

	2007	2006
Huur/lease	3.058	3.024
Bureaunkosten	638	687
Telefoonkosten	1.064	1.318
Diverse utiliteitskosten	1.895	1.351
Totaal huisvestings- en kantoorkosten	6.655	6.380

Huur en lease betreft met name de huurkosten van kantoorpanden. De looptijd van huurcontracten varieert van 7 tot 10 jaar. De utiliteitskosten hebben betrekking op kosten voor energie, beveiliging, schoonmaak, etc. De schoonmaakkosten (0,4 mln) werden tot en met 2006 verantwoord onder diensten derden.

24 Kostprijs verkopen hout

	2007	2006
Exploitatie- en transportkosten kosten	8.661	7.000
Inkoop hout bij derden	3.779	2.234
Totaal kostprijs verkopen hout	12.440	9.234

25 Kosten inzet derden

	2007	2006
A: Kosten inzet derden	35.045	29.357
B: Kosten van inzet derden op afgesloten derdegeldstroomprojecten	5.473	16.411
Totaal inzet derden	40.518	45.768

Voor de uitvoering van de LNV-opdracht inzake de terreinbeheeractiviteiten, recreatie, vermaatschappelijking en overige producten wordt in grote mate gebruik gemaakt van inzet van derden. Onderstaand enkele doorsneden van de uitgaven van deze kostenrubriek.

Ad A: Uitgaven

Omschrijving	2007	2006
Terreinbeheer, moerashooiland	1.201	847
Terreinbeheer, bloemrijk grasland	1.054	769
Terreinbeheer, vochtig schraal grasland	1.499	1.287
Multifunctioneel bos	746	568
Terreinbeheer, overige landschappelijke elementen	828	872
Recreatie, basisniveau	761	562
Recreatie, opengesteld niveau 'plus'	934	886
VEV, infovoorziening aan publiek	1.809	1.629
VEV, publieksbegeleiding	748	897
Terreinbeheer, infrastructuur wegen	1.577	884
Terreinbeheer, schouw sloten	1.542	1.385
Terreinbeheer, natuur en hout	2.088	1.619
Recreatie	721	494
Terreinbeheer, algemeen	1.810	1.619
Terreinbeheer, bedrijfsondersteunende gebouwen	1.112	1.193
Terreinbeheer, overige gebouwen	644	745
Personeelsbeleid en uitvoering	2.556	2.056
Management/financieel beleid	1.777	2.065
Automatisering/informatisering	2.046	959
Subtotaal	25.453	21.336
Producten met uitgaven < € 700	9.592	8.021
Totaal	35.045	29.357

Ad A: Alle uitgaven naar organisatieonderdeel

Omschrijving	2007	2006
Regio Noord	7.034	6.010
Regio Zuid	6.014	5.841
Regio West	6.305	5.592
Regio Oost	7.234	5.275
Concernstaf	6.931	6.049
Overige onderdelen	1.527	590
Totaal inzet derden	35.045	29.357

Ad B: Kosten inzet van derden bij afgesloten derdegeldstroomprojecten

Omschrijving	2007
Moerputtenbrug	1.020
Bakkefaen, aanpassen waterhuishouding	245
Achter de bergen	204
Otterproject	184
P-Veluwe Van 't Hoffweg	144
Leefgebiedenbenadering Weerribben	118
Hazelmuis 2	118
Kwaliteitsverbetering Kuinderbos	110
Brug fort Nieuwe Steeg	109
Natuurvisie Roermond-Oost	107
Elperstroom, verwijderen, plaggen bovenlaag	105
Vierde bergboezem Breda	100
Afgesloten projecten < € 100	2.909
Totaal inzet derden afgesloten derdegeldstroomprojecten	5.473

26 Heffingen onroerende zaken

	2007	2006
Waterschapslasten	6.107	6.092
Onroerendaakbelasting en overige heffingen	587	509
Totaal heffingen onroerende zaken	6.694	6.601

27 Overige bedrijfskosten

	2007	2006
Materiaal- en inventariskosten	6.992	6.451
Niet verrekenbare btw op inkopen	6.778	6.558
Kosten zaad en plantsoen	572	895
Eigen bijdrage derdegeldstroomprojecten	1.446	1.427
Overige	1.767	1.472
Bijzondere lasten	-368	-269
Totaal overige bedrijfskosten	17.187	16.534

De bijzondere lasten 2007 betreffen voornamelijk mutaties in de voorzieningen.

28 Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelasting. De belastingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen. De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar.

De BV's waarin wordt deelgenomen zijn zelfstandig belastingplichtig.

29 Resultaat deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van Bio Enerco BV omvat het aandeel van Staatsbosbeheer in de resultaten van deze deelneming. Transacties tussen Staatsbosbeheer en Bio Enerco BV worden op een zakelijke grondslag uitgevoerd tegen voorwaarden die vergelijkbaar zijn met die van transacties met derden.

In 2007 bedroegen verkopen van goederen en diensten aan Bio Enerco € 553.000. Aankopen hebben niet plaatsgevonden. Per 31 december 2007 bedroegen de vorderingen op Bio Enerco € 135.000.

(de bedragen in deze alinea zijn vermeld in hele euro's.)

1.8

Gegevens deelnemingen

Staatsbosbeheer neemt ultimo 2007 onmiddellijk dan wel middellijk deel in de volgende vennootschappen:

Naam	Woonplaats	Percentage
Bio Enerco BV	Drachten	25

De activiteiten van deze vennootschappen zijn nauw verbonden met de activiteiten van Staatsbosbeheer.

Bio Enerco BV heeft als doel het op rendabele wijze in- en verkopen van biomassa. Bio Enerco is een 25%-deelneming van Energiehout BV. De directeur van Bio Enerco is dhr. H. Wanningen.

Resultaatontwikkeling	2007	2006
Bio Enerco BV	21	0
Resultaat (winst)	21	0

1.9

Enkelvoudige balans per 31-12-2007

bedragen x € 1.000

	31-12-2007	31-12-2006
Activa		
Immateriële vaste activa	669	778
Materiële vaste activa	64.768	64.900
Financiële vaste activa	1.197	929
Vlottende activa	106.411	55.820
Totaal activa	173.045	122.427
Passiva		
Eigen vermogen: beginvermogen en reserves	71.840	71.387
Eigen vermogen: resultaat boekjaar	1.735	453
Investeringssubsidies	3.750	3.938
Voorzieningen	5.852	7.822
Langlopende schulden	44.207	5.213
Kortlopende schulden	44.933	33.614
Totaal passiva	173.045	122.427

1.10

Enkelvoudige winst- en verliesrekening 2007

bedragen x € 1.000

	2007	2006
Resultaatontwikkeling		
Bedrijfsresultaat	-1.436	-1.695
Financiële baten	2.903	1.961
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	1.467	266
Netto resultaat dochtermaatschappijen	268	187
Resultaat	1.735	453

1.11

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening

Algemene informatie

Dit enkelvoudige financieel verslag is opgesteld op basis van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij dezelfde waarderingsgrondslagen zijn toegepast als in het geconsolideerde financieel verslag. De enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening zijn op grond van artikel 2: 402 BW in beknopte vorm weergegeven. De beschrijvingen en toelichtingen van de activiteiten van de organisatie zoals opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening zijn eveneens van toepassing op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening.

Immateriële vaste activa

Voor een verloopoverzicht van deze balanspost wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans 1.

Materiële vaste activa

Voor een verloopoverzicht van deze balanspost wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans 2.

Financiële vaste activa

Specificatie	2007	2006
Balans per 1 januari	929	762
Correctie voorgaande jaren	0	-20
Aandeel in resultaat	268	187
Balans per 31 december	1.197	929

De groepsmaatschappij Staatsbosbeheer Projecten BV is een 100%-werkmaatschappij van Staatsbosbeheer en heeft een 100%-belang in Energiehout BV. De beslissende zeggenschap over het te voeren beleid ligt economisch, juridisch en bestuurlijk volledig bij Staatsbosbeheer.

Bij verkoop van groepsmaatschappijen, gedurende het verslagjaar, worden de resultaten geconsolideerd tot het moment dat de beslissende zeggenschap wordt opgeheven.

Staatsbosbeheer Projecten BV heeft als doel het ter zake van natuurproducten verrichten van commerciële activiteiten en het verwerven en vervreemden van deelnemingen of andere belangen in rechtspersonen, vennootschappen en ondernemingen verband houdende met het verrichten van commerciële activiteiten ter zake van natuurproducten.

Bij zowel Staatsbosbeheer Projecten BV als Energiehout BV zijn geen werknemers in dienst. Energiehout BV heeft een 25%-deelneming in Bio Enerco BV. De vestigingsplaats van zowel Staatsbosbeheer Projecten BV als Energiehout BV is Driebergen.

Vlottende activa

Specificatie	2007	2006
Vorraden	1.891	1.549
Vorderingen	55.236	11.752
Liquide middelen	49.284	42.519
Balans per 31 december	106.411	55.820

Voor een toelichting op de 'voorraden' en 'liquide middelen' wordt verwezen naar 4 bij de geconsolideerde balans.

Vorderingen

Specificatie	31-12-2007	31-12-2006
Samenwerkingsovereenkomst Almere	37.936	0
Handelsdebiteuren	6.584	6.433
Projectvorderingen	2.491	680
Belastingen (btw/vpb)	434	179
Vorderingen op gelieerde maatschappijen	228	396
Overige vorderingen	7.563	4.064
Totaal	55.236	11.752

Eigen vermogen en reserves

Verloopoverzicht	Begin- vermogen	Algemene reserve	Bestem- mings- reserve	Resultaat boekjaar	Totaal
Stand 1 januari 2006	68.354	1.368	542	1.123	71.387
Resultaatbestemming 2005	0	565	558	-1.123	0
Mutaties binnen reserves 2006	0	235	-235	0	0
Resultaat 2006	0	0	0	453	453
Stand 31 december 2006	68.354	2.168	865	453	71.840
Resultaatbestemming 2006	0	0	453	-453	0
Mutaties binnen reserves 2007	0	610	-610	0	0
Resultaat 2007	0	0	0	1.735	1.735
Stand 31 december 2007	68.354	2.778	708	1.735	73.575

Bestemmingsreserve

In het verslagjaar 2007 is het winstbestemmingsvoorstel 2006 in de reserves verwerkt. De mutaties binnen deze reserves in 2007 worden hieronder toegelicht:

- › In 2006 is gestart met de Europese aanbesteding van de werkzaamheden en de levering van nieuwe bebording in de terreinen van Staatsbosbeheer. Begin 2007 heeft de gunning plaatsgehad. Eind 2007 hebben de eerste leveringen plaats gevonden. De bestemmingsreserve, groot 537, wordt verlaagd met de kosten voor deze eerste leveringen ad 229. Deze 229 zal worden toegevoegd aan de algemene reserve. Deze kosten zijn in 2007 ten laste van de resultatenrekening verwerkt.
- › De bestemmingsreserve ten behoeve van extra opleidingsinspanningen, groot 328, wordt met 286 verlaagd. Deze 286 zal worden toegevoegd aan de algemene reserve. Het betreft kosten voor opleidingen die in 2007 ten laste van de resultatenrekening zijn verwerkt.
- › De bestemmingsreserve ten behoeve van ict-inspanningen, groot 175, wordt met 95 verlaagd. Deze 95 zal worden toegevoegd aan de algemene reserve. Het betreft kosten voor de uitgevoerde evaluatie van i-Renaissance en de oplevering van versie 1.0 van de software Terreinbeheer fase II.
- › M.b.t. de bestemmingsreserve ten behoeve van levensfasebeleid blijkt in de uitwerking dat de mogelijkheid beperkt aantrekkelijk is voor vervroegde uittreding. In 2007 zijn er geen kosten gemaakt.

Specificatie bestemmingsreserve	31-12-2007	31-12-2006
Bebording	308	537
Opleidingen	42	328
Levensfasebeleid	278	0
Ict	80	0
Waarde per 31 december	708	865

Voorzieningen

Voor een verloopoverzicht van deze balanspost wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans 9.

Overige gegevens

1.12

Resultaatbestemming

Algemeen

In de Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer is in artikel 21 bepaald dat:

- › de directeur Staatsbosbeheer jaarlijks een verslag opstelt van de werkzaamheden van Staatsbosbeheer, het gevoerde beleid in het algemeen en de doelmatigheid en doeltreffendheid van zijn werkwijze in het afgelopen kalenderjaar, alsmede een financieel verslag (art 21.1);
- › de Raad van Toezicht deze stukken vaststelt (art 21.2);
- › het financieel verslag de goedkeuring van onze Minister behoeft (art 21.3).

De Minister van LNV en Staatsbosbeheer hebben het in de wet neergelegde sturingsmechanisme, met inbegrip van informatievoorzienings- en controle-instrumenten, nader geconcretiseerd in een Aansturingsprotocol. In het Aansturingsprotocol is ten aanzien van bovenstaand artikel het volgende geconcretiseerd:

- › art 12.2:
Staatsbosbeheer stelt het jaarverslag en het financieel verslag na vaststelling daarvan door de Raad van Toezicht algemeen verkrijgbaar.
- › art 12.3:
De Minister zendt vóór 1 juli volgend op het betreffende kalenderjaar zijn besluit tot goed/afkeuring van het financieel verslag aan de Raad van Toezicht en de directeur Staatsbosbeheer.
- › art 15.1:
Staatsbosbeheer doet jaarlijks een voorstel tot resultaatsbestemming in het financieel verslag. De Minister geeft met de goedkeuring van het financieel verslag impliciet goedkeuring aan de resultaatsbestemming.

Resultaat 2007

Het resultaat 2007 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserves.

Driebergen, 15 april 2008

*Directie Staatsbosbeheer,
drs. C.J. Kalden
directeur*

Driebergen, 15 april 2008

*Raad van Toezicht,
mr. drs. L.C. Brinkman
voorzitter*

1.13

Accountantsverklaring

Aan: Staatsbosbeheer

Verklaring betreffende het financieel verslag

Wij hebben het in deze jaarstukken opgenomen financieel verslag 2007 van Staatsbosbeheer te Driebergen, bestaande uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2007 en de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2007 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

De Directie van Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het opmaken van het financieel verslag, dat het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het directieverslag, beide in overeenstemming met artikel 21 Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in het financieel verslag van vermogen en resultaat, zodanig dat dit geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn. De Directie is tevens verantwoordelijk voor het totstandkomen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het financieel verslag op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het financieel verslag geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in het financieel verslag. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in het financieel verslag van vermogen en resultaat, relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van Staatsbosbeheer. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de Directie van Staatsbosbeheer heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van het financieel verslag. Onze controle omvat tevens een toetsing van de totstandkoming van de baten en lasten en de balansmutaties in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft het financieel verslag een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Staatsbosbeheer per 31 december 2007 en van het resultaat over 2007 in overeenstemming met de Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer en zijn de in het financieel verslag opgenomen baten en lasten alsmede balansmutaties tot stand gekomen in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 22 van de Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer op basis waarvan artikel 2:393 lid 5 onder e BW van overeenkomstige toepassing is melden wij dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met het financieel verslag zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Arnhem, 15 april 2008

KPMG Accountants N.V.

R.F.M. Stoffelen RA

2

Verslag van de raad van toezicht

Financieel verslag

Het Financieel verslag 2007, zoals opgesteld door de directie, is door KPMG Accountants N.V. van een goedkeurende accountantsverklaring voorzien. De auditcommissie van de Raad van Toezicht heeft het Financieel verslag besproken in een vergadering waarbij de externe accountant aanwezig was. De achterliggende onderwerpen zijn de revue gepasseerd. Deze beraadslagingen hebben het beeld opgeleverd van een organisatie die belangrijke stappen vooruit heeft gezet in de beheersing en sturing.

Het resultaat na belastingen bedraagt € 1.735.000,-. Wij stellen voor dit resultaat toe te voegen aan de bestemmingsreserves.

De voorliggende Jaarstukken, opgesteld door de directie, zijn door de Raad van Toezicht met de directie besproken en vervolgens vastgesteld. De Raad van Toezicht adviseert de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de jaarrekening 2007 dienovereenkomstig goed te keuren. Voorts is aan de minister voorgesteld de Raad van Toezicht en de algemene directie decharge te verlenen voor hun taakuitoefening in 2007.

Samenstelling Raad van Toezicht

In het verslagjaar hebben zich geen mutaties voorgedaan in de Raad van Toezicht. Per 1 januari 2008 is de heer H. Wiegel, voorzitter van de Raad van Toezicht, eervol ontslag verleend. Eveneens per 1 januari 2008 is de heer L.C. Brinkman benoemd tot voorzitter van de Raad van Toezicht. Mevrouw M. de Boer is per 1 januari 2008 benoemd tot lid van de Raad van Toezicht.

Overzicht leden Raad van Toezicht:

De heer mr. drs. L.C. (Elco) Brinkman, voorzitter, laatste benoemingsperiode 4 jaar. De heer Brinkman zal aftreden op 31 december 2009 en is niet herbenoembaar.

De heer mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra, vice-voorzitter, tevens lid van de auditcommissie, laatste benoemingsperiode 4 jaar. De heer Joustra zal op 31 december 2009 aftreden en is niet herbenoembaar.

Mevrouw M. (Margreeth) de Boer, lid, eerste benoemingsperiode 4 jaar. Mevrouw De Boer zal aftreden op 31 december 2011 en is herbenoembaar.

Mevrouw G. (Greet) Prins-Modderaar, lid, laatste benoemingsperiode 4 jaar. Mevrouw Prins zal aftreden op 31 december 2008 en is niet herbenoembaar.

De heer Dr. M.J.L. (Marius) Jonkhart, lid, tevens voorzitter van de auditcommissie, eerste benoemingsperiode 4 jaar. De heer Jonkhart zal aftreden op 31 december 2009 en is herbenoembaar.

Mutaties in de directie

De heer ir. C.J. (Kees) Vriesman heeft per 1 april 2007 zijn functie als directeur Staatsbosbeheer neergelegd in verband met de aanvaarding van een nieuwe functie. Per 2 mei 2007 is de heer drs. C.J. (Chris) Kalden benoemd als directeur van Staatsbosbeheer.

Plenaire bijeenkomsten

De Raad van Toezicht ziet toe op de werkzaamheden van de directie van Staatsbosbeheer en staat deze met raad en daad terzijde. In het verslagjaar heeft de raad viermaal met de directie vergaderd. In de vergaderingen is er, naast de jaarlijkse terugkerende onderwerpen van jaarplan, begroting en jaarverslag, gesproken over de relatie met het ministerie van LNV, de doorlichting van zelfstandige bestuurorganen, ontwikkelingen inzake de Raad van Advies, het concept-ondernemingsplan, houtmarktactiviteiten, maatschappelijke stages en de relatie natuur en gezondheid. Tevens is er een bijeenkomst geweest met bestuursleden van Natuurmonumenten en de Landschappen, gericht op mogelijkheden voor samenwerking.

Auditcommissie

In de auditcommissie hebben de heren Jonkhart en Joustra zitting. De commissie heeft in 2007 4 maal vergaderd. De belangrijkste onderwerpen van overleg waren: de reguliere perioderapportages, de interim-managementletters van KPMG en de daaruit volgende actiepunten, de interne bedrijfsvoering van Staatsbosbeheer, de financiële verantwoording en het jaarverslag over 2006, de controle door de externe accountant en de strategie van de houtverkoop.

Tevens heeft de heer Jonkhart een werkbezoek gebracht aan de divisie Vastgoed, waarbij hij naast de algemene ontwikkelingen kennis heeft genomen van de ICT-database waarin de gebouwen inclusief hun (potentiële) functies zijn opgenomen.

Raad van Advies

De Raad van Toezicht hecht waarde aan de Raad van Advies zoals deze in de Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer is vastgelegd. Het gaat om de adviestaak vanuit de gebruikers van de terreinen van Staatsbosbeheer. De Raad van Toezicht heeft door middel van zijn bevoegdheid tot het benoemen van de leden van de Raad van Advies invloed op de kwaliteit en samenstelling van de Raad. Nu een groot deel van de leden van de Raad van Advies aan het eind van de benoemingsperiode is, zal de Raad van Toezicht bij de benoemingen aandacht besteden aan een evenwichtige teamsamenstelling, gericht op de taken zoals vastgelegd in de wet. De Raad van Advies is vijfmaal bijeengewees. Er is onder meer gesproken over prioriteiten in beheer, veiligheid en toezicht, klimaat, landschap en het concept-ondernemingsplan.

De Raad van Advies heeft het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa bezocht, waarbij diverse onderwerpen als cultuurhistorie, relatie met de landbouw, de relatie met de lokale bevolking en de gebiedsopgave aan de orde zijn geweest. Tevens heeft de Raad van Advies een bezoek gebracht aan het IJssellandschap bij Deventer, waarbij het thema integratie van natuur in de economie van de samenleving centraal stond. Dit heeft geleid tot het advies 'Natuur in de regionale economie, een uiting van vermaatschappelijking'.

Mr. drs. L.C. Brinkman, *voorzitter Raad van Toezicht*
Driebergen, 15 april 2008

Op de website www.staatsbosbeheer.nl is meer informatie te vinden over de bevoegdheden van de Raad van Toezicht en de aard van de besluiten die worden genomen.

3

Sociaal verslag

Introductie

De verbinding tussen organisatiedoelen en de individuele doelstelling van medewerkers heeft in 2007 meer vorm gekregen. De uitkomsten van het Medewerkerstevredenheidsonderzoek hebben geleid tot een diversiteit aan ontwikkelingen. Met de wisselingen in de directie en de start van een nieuwe ondernemingsplanperiode is 2007 te kenmerken als een transitiejaar.

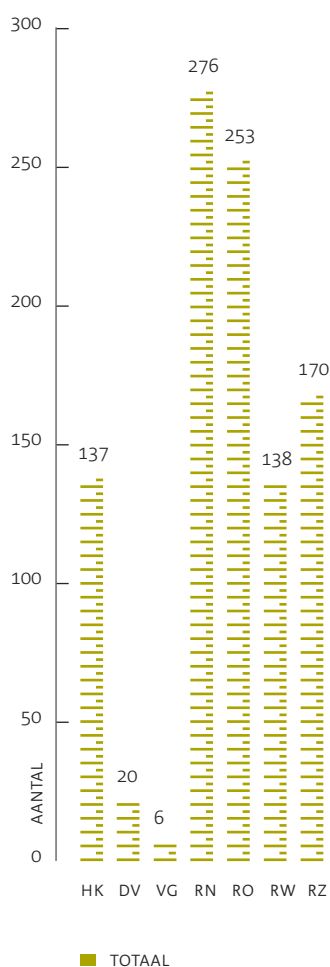
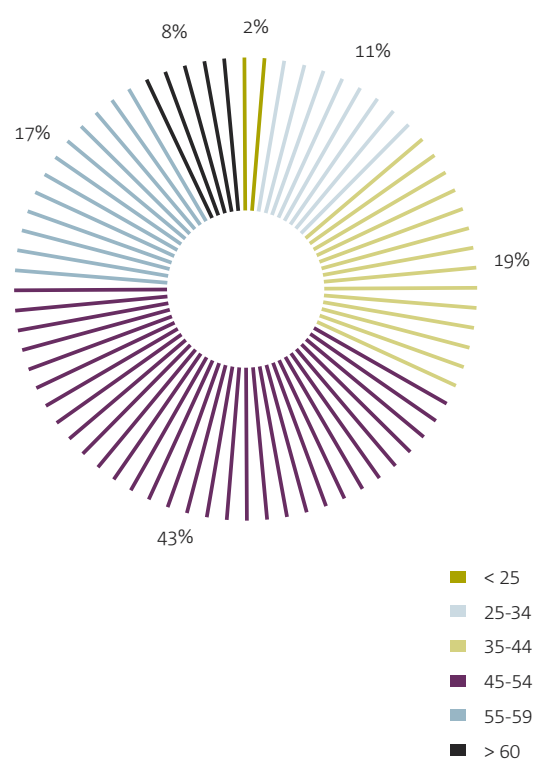
Personeelsopbouw

Op 31 december 2007 heeft Staatsbosbeheer 1007 medewerkers in dienst, waarvan 786 mannen en 221 vrouwen. In 2007 zijn er 52 mensen nieuw in dienst gekomen en is er van 53 mensen afscheid genomen. De gemiddelde leeftijd van de medewerkers is 47 jaar. De grootste groep medewerkers (440 in totaal) zit in de leeftijdscategorie tussen de 45 en 55 jaar. Deze categorie maakt 43% uit van het totale personeelsbestand. Een kwart van de medewerkers is ouder dan 55 jaar. Het aandeel vrouwen in het personeelsbestand is licht gestegen in 2007 en is nu 22%.

In bijgaande grafieken wordt onderscheid gemaakt naar de verschillende organisatieonderdelen die Staatsbosbeheer kent en naar de verdeling van mensen die buiten of op kantoor werken. Daarnaast wordt ook de man-vrouwverdeling weergegeven en is er een grafiek toegevoegd met de leeftijdsopbouw.

Opleidingsplaatsen

Vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid stelt Staatsbosbeheer (jonge) mensen in staat om lerend te werken in het werkveld van de organisatie. Jaarlijks worden er 10 opleidingsplaatsen aangeboden aan de Helicon-opleidingen voor bos- en natuurbeheer in het kader van de beroepsbegeleidende leerweg (bbl).

Totaal aantal medewerkers per organisatieonderdeel**Leeftijdsopbouw**

Gedurende 2 à 3 jaar wordt in verschillende gebieden gewerkt in wisselende samenstelling, waardoor de kandidaat breed opgeleid wordt. In 2007 is er een landelijke selectiedag georganiseerd waarbij medewerkers van Staatsbosbeheer in samenwerking met Helicon Opleidingen de kandidaten hebben geselecteerd. In 2007 waren 24 leerlingen van verschillende niveaus aan het werk binnen dit concept.

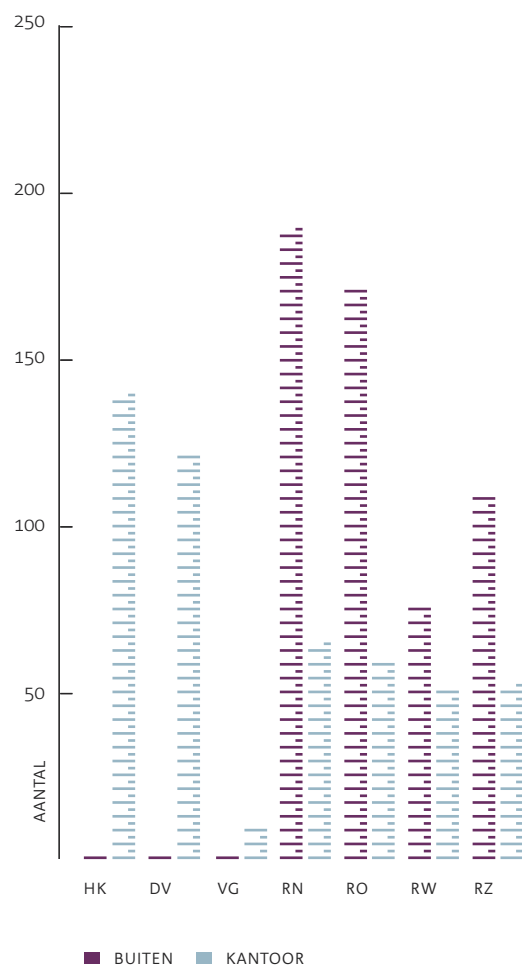
Ondernemingsplan 2008-2011

In 2007 is een concept hr-nota opgesteld om de bijdrage vanuit p&o te verhelderen aan het realiseren van de ambities die in het nieuwe ondernemingsplan centraal staan.

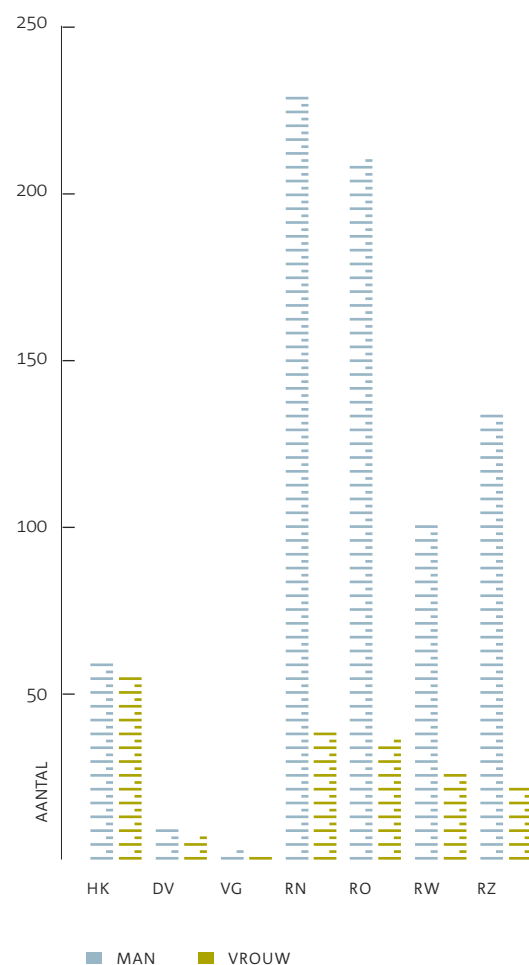
Om onze ambitie van excellent beheerder en gastheer waar te kunnen maken, is het noodzakelijk dat de focus de komende periode ligt op leiderschap & eigenaarschap. De ambitie vraagt om medewerkers die verantwoordelijkheid nemen en krijgen voor het werk dat zij doen. Leidinggevenden spelen hierin een cruciale rol. Zij hebben een faciliterende rol, zodat medewerkers aangesproken worden op hun kwaliteiten en hun bijdrage kunnen leveren om optimaal te presteren in datgene wat van hen wordt verwacht. Daarnaast zijn medewerkers zelf verantwoordelijk voor hun ontwikkeling om mee te kunnen gaan in veranderende eisen die het werk aan hen stelt.

Naast deze focus zal het hr-beleid zich richten op de vraag hoe er meer flexibiliteit gecreëerd kan worden op verschillende niveaus. Dit varieert van flexibiliteit in de formatie tot het inzetten van medewerkers op verschillende plekken in de organisatie. Als derde punt staat de vraag centraal hoe de medewerkers van Staatsbosbeheer duurzaam inzetbaar blijven. Vanuit het project levensfasebewustbeleid worden hiertoe een aantal concrete voorstellen gedaan.

Verdeling kantoor/buiten

Verdeling man/vrouw

Ondernemingsraad

In 2007 hebben verkiezingen voor de ondernemingsraad (OR) plaatsgevonden. Dit resulteerde in een fikse verjongingskuur: er kwamen nieuwe leden en een nieuwe voorzitter. Vanaf het voorjaar kwam er een nieuwe gesprekspartner voor de ondernemingsraad in de persoon van Chris Kalden, de nieuwe directeur van Staatsbosbeheer. De ondernemingsraad had met de Raad van Toezicht het functieprofiel van de nieuwe directeur besproken. Tijd om rustig aan elkaar te wennen was er niet. Thema's zoals de evaluatie van de reorganisatie, het opstellen van districtsvisies en het ondernemingsplan, bepaalden de agenda. Met name de uitvoering van de evaluatie heeft de ondernemingsraad kunnen garanderen.

In 2007 heeft de ondernemingsraad veel invloed kunnen uitoefenen op de Taskforce Divisie Vastgoed. De OR heeft een set aandachtspunten voor het opstellen van districtsvisies opgesteld en deze aangeboden aan de directie. De nieuwe beleidsvisie van de ondernemingsraad is tot stand gekomen. Eveneens heeft de OR zijn rol geclaimd bij de beoordeling van de jaarplannen voor 2008 en kon een nieuw sociaal kader voor kleine reorganisaties worden vastgesteld. Tevens is na het bepleiten van een aantal wijzigingen, een positief advies uitgebracht over een aantal kleine reorganisaties. Ook mag genoemd worden dat vanuit de OR Margeeth de Boer als kandidaat voor de Raad van Toezicht is voorgedragen.

Onderwerpen die mede dankzij de ondernemingsraad opgepakt zijn, zijn het nieuwe personeelsbeleid (hrm), het kennismanagement, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en het langdurige inhuren van personeel.

Terugkijkend op 2007 kan men zien dat de leden van de ondernemingsraad een stevig team zijn gaan vormen. Dit biedt een solide basis voor een verdere dialoog met de directeur. Met name zal de aandacht uitgaan naar de implementatie van het ondernemingsplan, de districtsvisies en het personeelsbeleid.

Medewerkerstevredenheidsonderzoek

Eind 2006 is onder de medewerkers van Staatsbosbeheer voor het eerst een vragenlijst uitgezet om de tevredenheid onder de medewerkers te meten. Het onderzoek maakt deel uit van de evaluatie van de reorganisatie en heeft de volgende onderwerpen gemeten: culturomslag, stijl van leidinggeven, werkdruk en werkwijze.

Begin 2007 zijn de resultaten verschenen en daaruit blijkt dat de algemene tevredenheid hoog scoort en dat de werkzaamheden bij Staatsbosbeheer als zinvol en nuttig worden beoordeeld. Ook de ontwikkelmogelijkheden worden goed gewaardeerd. Minder goed wordt gescoord op de punten werkdruk, organisatie, beloning en communicatie.

Alle organisatieonderdelen zijn aan de slag gegaan met de resultaten van hun eigen onderdeel. Op districts- en afdelingsniveau zijn knelpunten vertaald in actieplannen. Er zijn goede afspraken gemaakt over het uitvoeren van actiepunten. Alle regio's hebben voor zichzelf één of meerdere momenten gepland om resultaten terug te koppelen en om te monitoren of de actieplannen worden uitgevoerd. De terugkerende thema's communicatie, werkdruk, beloning en leiderschap worden (ook) landelijk opgepakt.

Levensfasebewust beleid

In het levensfasebewust beleid dat in 2007 is ontwikkeld, wil Staatsbosbeheer bewust gebruik maken van kwaliteiten en sterkten die passen bij de verschillende levensfasen van mensen. Staatsbosbeheer wil vooral inzetten op maatwerk, omdat situaties en individuen erg van elkaar kunnen verschillen.

Om zicht te krijgen op waar mogelijke knelpunten en kansen liggen, is een analyse gemaakt van de leeftijdsopbouw. Kenmerkend voor Staatsbosbeheer is dat de gemiddelde leeftijd hoog is (47 jaar in 2007) en dat 30% van het uitvoerend technisch personeel (utp) zich in de categorie van 55 jaar en ouder bevindt. Staatsbosbeheer zal de komende periode actief in moeten zetten op het werven van nieuwe (jongere) medewerkers.

In de praktische toepassing van levensfasebewust beleid gaat het vooral over de vraag hoe wij medewerkers, ongeacht leeftijd en levensfase, goed inzetbaar kunnen houden. Op verschillende plaatsen in de organisatie zijn initiatieven ontplooid om hier vorm aan te geven. Zo is er een instrument ontwikkeld om op het niveau van afdelingen, districten en beheerseenheden inzichtelijk te maken waar zich knelpunten voor kunnen doen in de personeelssamenstelling, gerelateerd aan de doelen waar een afdeling voor staat.

Competentiemanagement

In september 2007 is fase II van het project competentie management van start gegaan. Met competentie management wordt een taal ontwikkeld waarmee nauwkeurig de verbinding gelegd kan worden tussen waar de organisatie heen wil en wat er qua gedragsvaardigheden van medewerkers verwacht wordt. Hierdoor kan sturing gegeven worden aan het gedrag van medewerkers zodat deze positief kunnen bijdragen aan de organisatiedoelstellingen. Daarnaast dient het als tool om ontwikkeling

van de medewerker inhoud te geven. In fase 1 zijn competenties toegevoegd aan de managementfuncties, fase 2 behelst het toekennen van competenties aan overige functiegroepen en het ontwikkelen van een aantal instrumenten om er ook daadwerkelijk mee aan de slag te kunnen.

Kennismanagement

In 2007 is een visie en strategie 'Van natuurlijke kennis naar kennis voor natuur' vastgesteld. De ambitie is om kennis delen en ontwikkelen te zien en te ervaren als onderdeel van ons dagelijks handelen, zodat het bijdraagt aan het oplossen van (operatieve) knelpunten. Een aantal activiteiten die deze ambitie steunen, zijn gerealiseerd of gestart. Naast de reguliere kennisuitwisselingsdagen voor de boswachters en opzichters, veldmedewerkers en de districtshoofden is een kennisanalyse rond een tiental thema's uit het ondernemingsplan gestart. Een actieplan voor de geconstateerde verschillen tussen aanwezige en gewenste kennis zal het resultaat zijn. Ook zijn in 2007 meerdere themakennisdagen georganiseerd met als thema's: strategisch werken, jeugd, vastgoed en nationale parken.

Beheerders hebben deelgenomen aan de zogenaamde 'veldwerkplaatsen'. Tijdens die ontmoetingen in het veld delen onderzoekers en beheerders van verschillende terreinbeherende organisaties hun onderzoeksresultaten en praktijkervaringen. De beheerders waarderen deze ontmoetingen, hetgeen blijkt uit een hoog deelnamepercentage.

Arbeidsomstandigheden

In 2007 zijn in alle regio's en bij de concernstaf risico-inventarisaties en -evaluaties (ri&e's) uitgevoerd. Hiermee is in beeld gebracht wat de belangrijkste risico's zijn die zich voordoen in de praktijk van het werk bij Staatsbosbeheer. Op basis van de ri&e heeft ieder organisatieonderdeel een plan van aanpak opgesteld. Aanvullend is in 2007 een instrument ontwikkeld waarmee leidinggevenden en medewerkers zelf in hun beheerseenheid of bezoekerscentrum in kaart kunnen brengen wat de risico's zijn die zich voordoen in hun eigen specifieke situatie. Met ondersteuning van de preventiemedewerkers worden acties afgesproken om risico's zoveel mogelijk te beperken.

In 2007 is het nieuwe beleid op het gebied van de bedrijfshulpverlening geïntroduceerd. Dit heeft vooral gevolgen voor de werkzaamheden van medewerkers die in de terreinen werkzaam zijn, vaak alleen en op afgelegen plekken. Om in die situatie adequaat hulp in te kunnen roepen hebben alle medewerkers die buiten werken, de basistraining 'hulpverlening geïsoleerde arbeid' gevolgd.

In 2007 is een nieuwe arbonota opgesteld die aansluit bij de komende ondernemingsplanperiode (2008-2011). Belangrijk speerpunt hierin is dat arbo-onderwerpen gestructureerd aan de orde komen in de jaarplancycclus die Staatsbosbeheer hanteert. Er zal de nodige aandacht besteed worden aan het versterken van leidinggevenden hierin. Ze dienen te weten wat hun rol is op dit gebied, maar zullen tevens ondersteund worden om aan die rol een goede invulling te kunnen geven.

Verzuim

Het ziekteverzuimpercentage van 2007 is over het geheel gezien 5,0%. Voor medewerkers buiten is het gemiddelde 5,2% en voor kantoorpersoneel is dat 4,8%. De meldingsfrequentie, dat wil zeggen het aantal keren dat medewerkers zich ziek melden gedurende de periode van een jaar, kwam voor de totale organisatie in 2007 uit op 1,3. Voor kantoor ligt dit iets hoger (1,4) dan voor medewerkers buiten (1,2).

Klachten

Naar aanleiding van een interne evaluatie van de klachtbehandeling bij Staatsbosbeheer is er in 2007 een nieuwe Instructie klachtbehandeling vastgesteld. Het betreft een uitwerking van de verplichtingen van de Algemene wet bestuursrecht op het gebied van klachtbehandeling voor de situatie bij Staatsbosbeheer. De nieuwe instructie heeft de herkenning van klachten binnen de organisatie verbeterd.

In 2007 zijn voor het eerst klachtcommissies ingesteld voor de behandeling van twee complexe klachten. In één van die commissies zijn twee externe deskundigen benoemd. Deze wijze van werken heeft het leereffect van klachten voor de organisatie vergroot.

Naast de Instructie klachtbehandeling beschikt Staatsbosbeheer over een Regeling onregelmatigheden. In 2007 zijn geen onregelmatigheden gemeld bij Staatsbosbeheer.

4

Bestuursstructuur en personalia

Raad van Toezicht

mr. drs. L.C. Brinkman (*voorzitter*)
 G. Prins-Modderaar
 mr. T.H.J. Joustra
 dr. M.J.L. Jonkhart
 M. de Boer

Raad van Advies

J. Franssen (*voorzitter*)
 B.A.Th.F. Assink
 prof. ir. M. van den Berg
 prof. dr. J.H.F. Bloemers
 drs. J. van Dalen
 R.E.M.H. Doeksen-Zwiers
 drs. J. van der Does
 M. El Filali
 M.M. Kool
 drs. G.M. Letz
 drs. R. Peters
 ir. D. Sijmons
 dr. J. de Smidt
 ir. S.H. Visser
 S.E. baron van Voorst tot Voorst

Directie Staatsbosbeheer

drs. C.J. Kalden (*directeur*)
 P.M. Sangers (*plaatsvervangend directeur*)
 drs. E.A.J. Wanders (*regiodirecteur Noord*)
 ir. P. Winterman (*regiodirecteur Oost*)
 ir. Y.J.P. Horsten-van Santen (*regiodirecteur West*)
 H.J.H. Kievit (*regiodirecteur Zuid*)
 D.M.J. Kamphuis MBA (*directeur concernstaf*)
 ing. Z. van Olst (*hoofd dienstverlening*)
 ing. F. Boersma (*hoofd vastgoed*)

Concerncontrol & Audit

R. Rudolph (concerncontroller a.i.)

Staatsbosbeheer

Princenhof Park 1
3972 NG Driebergen
www.staatsbosbeheer.nl

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.